

CECI

Citizens' Empowerment Center in Israel
A Government that works. For us.

המרכז להעצמת האזרח
ממשל שעובד. בשבילנו.

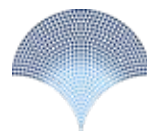

דו"ח מעקב

"ממשלה ירוקה" – ייעול התפעול של משרדי הממשלה

על בסיס החלטת הממשלה 1057 מיום 13.12.2009
והחלטה 5090 מיום 2.9.2012

ינואר 2018

אודות המרכז להעצמת האזרח **CECI**

המרכז להעצמת האזרח הינו עמותה הפועלת בתחומי הממשל ועוסקת באפקטיביות המגזר הציבורי ויכולות הביצוע של הרשות המבצעת. המרכז מתמקד בתהליכי יישום מדיניות ובהיבטים שונים הקשורים לתפקוד הממשל ויכולתו לממש להוביל שינויים לטובת הציבור. במסגרת זו, מפעיל המרכז את מיזם "המוניטור" הכולל מעקב וניטור אזרחי אחר יישום החלטות ממשלה וחוקי כנסת והנגשתם לציבור.

"המוניטור" מסייע בהבנת תהליכי ממשל ויישום מדיניות באמצעות יצירת תשתית ידע רחבה, אמפירית ואינטגרטיבית של תהליכי יישום ההחלטות. מטרת "המוניטור" היא לקדם את שיוב עבודת הממשל בישראל ולהגביר את ההיכרות והמעורבות האזרחית בתחומי העשייה של המגזר הציבורי.

דו"ח מעקב

"ממשלה ירוקה" – ייעול התפעול של משרדי הממשלה

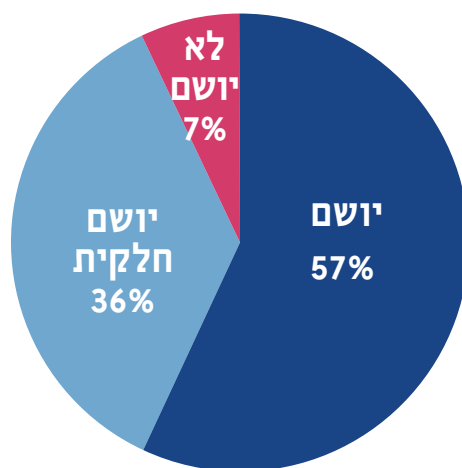
על בסיס החלטת הממשלה 1057 מיום 13.12.2009
והחלטה 5090 מיום 2.9.2012

ינואר 2018

דוח המעקב נכתב במסגרת פרויקט המוניטור של המרכז להעצמת האזרח
המבצע ניטור ומעקב אחר יישום החלטת הממשלה

הדוח נכתב ע"י עמרי פולצ'ק, תחקירן בפרויקט המוניטור,
ובהנחיית נועה רוזנפלד, מנהלת תחום ממשל במרכז להעצמת האזרח

אחוזי ביצוע – ממשלה ירוקה

■ יושם 57% ■ יושם חלקית 36% ■ לא יושם 7%

טבלה מסכמת: מרכיבי ההחלטה וסטטוס יישומם

יישום	סטטוס	החלט	
☒ יושם חלקית	בשנים 2010-2012 חל שיפור משנה לשנה בצריכת המשאבים בכלל משרדי הממשלה. בשנת המדידה האחרונה, 2012, עמד רק משרד אחד בכל היעדים לעומת שני משרדים אשר כלל לא הגישו דו"חות ביקורת למשרד להגנת הסביבה	הפחתה (לפי יעדים קבועים מראש) בצריכת משאבים בכלל משרדי הממשלה	1
☒ יושם	בשנת 2011 נקבעו תנאי סף לדרגות זיהום אוויר במרכזי רכב של מנהל הרכש	קביעת דרגת זיהום מקסימלית לכלי רכב במכרזים לרכישת רכבים	2
☒ יושם	בעת ניקוד מכרזים לרכישת רכבים, רכבים העונים על הקריטריונים הירוקים מקבלים ניקוד נוסף	מתן ניקוד נוסף במכרזים לרכישת כלי רכב בעלי צריכת דלק נמוכה	3
☒ יושם	כיום, מתוך מכלול הדרכות הנהיגה שעורך מנהל הרכב, שתי הדרכות כוללות תכנים "ירוקים". משנת 2014 נעשו כ-81 הדרכות כאלו	בהדרכות של מנהל הרכב יכללו תכנים לנהיגה חסכנית בדלק	4
☒ יושם חלקית	מרבית המשרדים דיווחו אל מנכ"לית המשרד להגנת הסביבה עד לתאריך ה-31 במרץ 2012	דיווח משרדי הממשלה על צריכת הדלק בפני מנכ"לית המשרד להגנת הסביבה	5
☒ יושם	בשנה הראשונה ליישום ההחלטה מונו צוותים ירוקים במשרדים השונים	מינוי צוות משרדי "ירוק" בכל משרד מן משרדי הממשלה	6
☒ יושם	באוגוסט 2017 התפרסמה הוראת תכ"מ לרכש ירוק	הגדרת כללים ייעודיים בהוראות תכ"מ להגדרת ועריכת "מכרז ירוק"	7
☒ יושם	באתר של המשרד להגנת הסביבה פורסמו דפי מוצר ייעודיים וכללים לשם עריכת "מכרז ירוק"	פרסום באתר מנהל הרכש הכללי דפי מוצר ייעודיים ואת הכללים שנקבעו לשם עריכת מכרז ירוק	8
☐ לא יושם	מספר מועט של משרדים העבירו דיווח למשרד להגנת הסביבה על סטטוס עמידתם ביעד בתחום הרכש הירוק. הדו"ח הממשלתי האחרון שפרסם המשרד להגנת הסביבה (בשנת 2014) ניתח את נתוני 2012 שרם מדידת היעד בתחום הרכש הירוק ובהתאם לכך לא ניתן לדעת האם המשרדים עמדו ביעדים הרב שנתיים שהוקצו להם.	עמידה ביעדים רב שנתיים בהוצאה על רכש ירוק	9
☒ יושם חלקית	בשנים 2010-2012 ריכז המשרד להגנת הסביבה את יישום ההחלטה בכלל משרדי הממשלה באופן אינטנסיבי.	ריכוז תהליך היישום של החלטה בידי המשרד להגנת הסביבה	10
☒ יושם	המשרד להגנת הסביבה שכר שלוש חברות ייעוץ לצורך ביצוע ההחלטה ויישומה במשרדי הממשלה השונים	הפעלת חברות ייעוץ למתן ליווי מקצועי למשרדי הממשלה למען יישום ההחלטה	11
☒ יושם חלקית	בשנים 2010-2012 העבירו מרבית משרדי הממשלה את דוחות הביקורת השנתיים שבאחריותם אל המשרד להגנת הסביבה. משנת 2013 הפסיקו משרדי הממשלה להעביר את הדו"חות והמשרד להגנת הסביבה הפסיק לדרוש את העברתם.	העברת דו"ח ביקורת שנתי מקרב משרדי הממשלה השונים על יישום ההחלטה אל המשרד להגנת הסביבה	12
☒ יושם חלקית	המשרד להגנת הסביבה פרסם דוחות עבור יישום ההחלטה במשרדי הממשלה עבור השנים 2010-2012 (הדוח האחרון פורסם ב-2014).	העברת דיווח שנתי לממשלה על יישום ההחלטה	13
☒ יושם	נעשו פניות אל גורמים שונים, כיום בכנסת פועל פרויקט "כנסת ירוקה"	פנייה אל י"ר הכנסת ומבקר המדינה על-מנת לאמץ אמצעים "ליירוק" ארגונים	14

הקדמה

כבר בשנות השבעים התעוררה תשומת הלב של הקהילה העולמית בעניין המשבר הסביבתי העולמי בכלל, ובפרט בנקודת ה"אל-חזור" – היום בו הנזקים הסביבתיים להם אחראי האדם יפגעו במערכות האקולוגיות עד כדי כך, שאלו לא יוכלו לתמוך עוד בחיים. בשנת 1972 עסקה לראשונה ועידת האומות המאוחדות (שטוקהולם, שוודיה) במשבר הסביבה כסוגיה גלובלית, ועד שנות ה-80 של המאה ה-20 כבר התפתח הקונצנזוס בדבר הצורך הדחוף לאזן בין הצרכים הכלכליים והחברתיים של אוכלוסיית העולם ההולכת וגדלה, לבין שימור משאבי הטבע בהווה למען הדורות הבאים. כאן נולד גם החזון של "פיתוח בר-קיימא".

הרעיון של פיתוח בר-קיימא צבר תמיכה עולמית בשנת 1987, עם פרסום הדו"ח "Our Common Future" של הנציבות העולמית לסביבה ופיתוח. בדו"ח זה הובעה ההכרה באחריותה של האנושות למצבן הירוד של המערכות האקולוגיות הטבעיות בכדור הארץ, והמחויבות המשותפת של כל תושבי כדור הארץ להביא לשינוי. בהמשך הדו"ח, המכונה גם "דו"ח ברונטלנד", הוגדר המושג "פיתוח בר-קיימא": **"פיתוח, העונה על צורכי הדור הנוכחי, מבלי להתפשר על יכולתם של הדורות הבאים לספק את צורכיהם"**. על-פי תפיסה זו, כל תהליך של פיתוח, גם אם הוא חיוני לסיפוק צורכי האדם ולשיפור איכות החיים, חייב להתנהל באופן שאינו מסכן את היכולת של הסביבה הטבעית לספק שירותים תומכי חיים. ציון דרך נוסף בקידום האג'נדה של פיתוח בר-קיימא הושג בוועידת כדור הארץ – ועידת הפסגה של האומות המאוחדות בעניין סביבה ופיתוח, שהתכנסה בריו דה'ז'נרו בשנת 1992 (ועידת ריו).

במהלך הוועידה גובשה "הצהרת ריו" בנושא סביבה ופיתוח. כמו כן, נקבעה אג'נדה 21 בוועידה זו, שהיא החלק היישומי של הוועידה: תכנית פעולה מקיפה בת 300 עמודים להשגת פיתוח בר-קיימא במאה ה-21.

בעקבות דו"ח ברונטלנד ולאור אג'נדה 21, החלו מדינות רבות ברחבי העולם, החל מראשית שנות ה-90, לקיים תהליך הקרוי – **"Greening The Government"**. בשנת 2009 אישרה גם ממשלת ישראל את החלטת "ממשלה ירוקה", ובכך הצטרפה לשורת המדינות המובילות תהליך זה. את ההחלטה יזם והוציא לפועל המשרד להגנת הסביבה.

"ממשלה ירוקה"

בשנת 2009 אושרה החלטת ממשלה מספר 1057 בנושא "ממשלה ירוקה" – ייעול התפעול של משרדי ממשלה" אשר שמה לה למטרה לייעל את משרדי הממשלה מבחינה סביבתית ותפעולית.

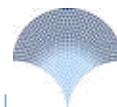
מספר סעיפים בהחלטה 1057 גורסים, כי יש לעקוב אחר יישום ההחלטה במשרדים בצורה שנתית ולהעביר דיווחים מכלל המשרדים המשתתפים בתהליך אל המשרד להגנת הסביבה, אשר יסכם את הפעילות השנתית וידווח אותה לממשלה. בספטמבר 2012, תוקנה החלטת הממשלה במסגרת החלטה 5090, והושם דגש על שימוש במכרזים ירוקים על ידי קביעת יעדים ארוכי טווח. כמו כן, בוצעו מספר שינויים קלים בסעיפים ועודכנו יעדי צריכה ירוקה במשרדי הממשלה השונים, לאחר שנעשה מיפוי ראשוני של המשאבים. דו"ח זה יתייחס להחלטות אלו יחדיו ויבחן את ביצועיהן כמקשה אחת.

להחלטות אלו משמעות סביבתית גדולה כאשר הן מגיעות מתוך הממשלה, המעסיקה עובדים רבים ומתקשרת עם גורמים רבים במשק. התייעלות סביבתית כמפורט בהחלטות אלו תשפיע באופן ישיר ועקיף על גורמים המתקשרים עם הממשלה ותגרום להם להשתפר סביבתית. לתפיסה זו מתקשרת גם הדעה כי ראוי שהממשלה תהווה דוגמה ציבורית להגנה על איכות סביבה ותוביל את המאמץ על שימור סביבה ברת קיימא.

בהתאם להחלטת הממשלה, המשרד להגנת הסביבה החל לרכז את המעקב אחר יישום "ממשלה ירוקה" במשרדי הממשלה, אשר פורסם בדו"חות שנתיים (בין השנים 2010-2012).² לאחר שלוש שנים של ניסוח פעילות משרדי הממשלה בתחום, הוחלט ע"י המשרד להגנת הסביבה להפסיק ולעמוד על קבלת הדו"חות המשרדיים וזאת לאחר שהמשרד הבחין כי מרבית משרדי הממשלה ביצעו התייעלות סביבתית ראשונית בתחומים שנקבעו בהחלטה והחליט להמשיך ולהתמקד בגורמי רוחב ממשלתיים הצפויים להביא להתייעלות סביבתית משמעותית – דיוור, רכש ורכב. משכך מיקד המשרד את המשך פעילותו מאז ועד היום בעבודה עם הגורמים הממשלתיים הרלוונטיים בחטיבת רכש, נכסים ולוגיסטיקה במשרד האוצר.

יצוין כי בימים אלו עומל המשרד על עדכון החלטת הממשלה, כאשר חלקה המרכזי של ההחלטה המעודכנת צפוי לתת דגש על שלושת התחומים המפורטים לעיל, הצפויים, להבנת המשרד, להביא להתייעלות סביבתית משמעותית. ההחלטה החדשה נמצאת בשלבי עבודה מתקדמים, ומהמשרד להגנת הסביבה מתכוון להביא אותה לאישור הממשלה בחודשים הקרובים.

2 את הדוחות המלאים ניתן למצוא באתר המשרד להגנת הסביבה: <http://www.sviva.gov.il/InfoServices/ReservoirInfo/ResearchAndPublications/Pages/default.aspx>

פירוק מרכיבי ההחלטות וסטטוס יישומם

1. הפחתה בצריכת משאבים בכלל משרדי הממשלה

החלטת הממשלה 1057 קבעה יעדים מספריים-כמותיים ספציפיים להפחתה בצריכת המשאבים המשרדית ובכמות הפסולת המיוצרת במשרדים, וכן יעדים לשילוב תחליפי ציוד ידיוותיים-סביביתית. בהמשך, בתיקון להחלטת הממשלה (5090), שונו חלק מן היעדים כך שהתווסף יעד לצריכת הדלק המשרדית, הורחב היקף השימוש בנייר ממוחזר והוסר יעד לרכש כוסות חד-פעמיות מחומרים מתכלים. כך שסה"כ מדובר על הפחתה בצריכת נייר, חשמל, מים, פחיות, בקבוקים, שילוב נייר ממוחזר וצריכת דלק (יעדי חיסכון שנקבעו עוד בהחלטת ממשלה מס' 4095 משנת 2008).³

סטטוס: יושם חלקית

- בשנת 2010 לא עמד אף משרד בכל שבעת היעדים שנקבעו עבורו. רק חלק מן המשרדים העבירו דיווח על צריכת משאבים⁴, ורובם עמדו במספר יעדים ספורים⁵. מידע מפורט על עמידת המשרדים ביעדים לשנת 2010 פורסם במסגרת דו"ח שנתית⁶.
- בשנת 2011 לא עמד אף משרד בכל שבעת היעדים שהוגדרו עבורו. עם זאת, מספר המשרדים שעמדו בכ-5 מתוך 7 יעדי ההפחתה הסביבתיים שנקבעו להם, גדל באופן משמעותי⁷.
- בשנת 2012 עמד לראשונה משרד אחד, משרד החוץ, בכל שבעת יעדי ההפחתה שהוגדרו לו.⁸ כארבעה משרדים עמדו ב-6 או 5 יעדים; כעשרה משרדים עמדו ב-4 או 3 יעדים; כשלושה משרדים התקשו לעמוד ביעדים אך הגישו דיווחים על פועלם ומשרד אחד כלל לא דיווח על ביצועיו⁹.
- משנת 2013 ואילך הופסק, כאמור, המעקב של המשרד להגנת הסביבה אחר יישום היעדים במשרדים השונים, על כן אין מידע מדויק אודות כמה משרדי ממשלה עומדים ביעדים.

2. קביעת דרגת זיהום מקסימלית לכלי רכב במכרזים לרכישת רכבים

החלטת הממשלה קובעת כי ייקבעו דרגות זיהום מקסימליות לכל קבוצה במכרזי מנהל הרכש לרכישת כלי רכב ממשלתיים.

סטטוס: יושם

3 החלטת הממשלה מס' 4095 בנושא "צעדים להתייעלות אנרגטית – צמצום בצריכת החשמל" מיום 1.9.2008.

4 המשרדים שלא העבירו דיווח בשנת 2010 הם משרד הביטחון, משרד ההסברה והתפוצות, משרד הבריאות, משרד ההסברה והתפוצות, משרד פיתוח הנגב והגליל, משרד החקלאות, המשרד לשיתוף פעולה אזורי, המשרד לקליטת עליה, משרד ראש הממשלה ומשרד התיירות.

5 13 מתוך 24 משרדי הממשלה הצליחו לעמוד ביעד אחד לפחות.

6 הטבלה לקוחה מדו"ח הביקורת הראשון שהפיק המשרד להגנת הסביבה על החלטת ממשלה ירוקה. הדוח המלא פורסם בשנת 2011 וניתן למצוא אותו בכתובת: <http://www.sviva.gov.il/InfoServices/ReservoirInfo/ResearchAndPublications/Pages/Publications/P0601-P0700/P0606.aspx>

7 המשרדים שלא עמדו ביעדים: משרד החינוך, המשרד לפיתוח הנגב והגליל, המשרד לשיתוף פעולה אזורי, משרד התיירות, משרד ראש הממשלה, המשרד לאזרחים ותיקים ומשרד החקלאות. הנתונים המלאים מפורטים בדו"ח המלא בכתובת: <http://www.sviva.gov.il/InfoServices/ReservoirInfo/ResearchAndPublications/Pages/Publications/P0601-P0700/P0674.aspx>

8 הטבלה לקוחה מדו"ח הביקורת השלישי שהפיק המשרד להגנת הסביבה על החלטת ממשלה ירוקה. הדו"ח המלא פורסם בשנת 2014 וניתן למצוא אותו בכתובת: <http://www.sviva.gov.il/InfoServices/ReservoirInfo/ResearchAndPublications/Pages/Publications/P0701-P0800/P0758.aspx>

9 המשרד שלא דיווח על ביצועיו הוא משרד הרווחה והשירותים החברתיים.

בשנת 2010 סיכמו מנהל הרכב ומנהל הרכש עם המשרד להגנת הסביבה על תנאי סף לדרגות זיהום אוויר בכלי רכב¹⁰. בנוסף, החל מה-1.1.2014 כל האוטובוסים והמשאיות החדשים בבעלות הממשלה נדרשים לעמוד בתקן EURO^{11,6}.

3. ניקוד נוסף במכרזים לרכישת כלי רכב בעלי צריכת דלק נמוכה

ההחלטה מורה על מתן ניקוד נוסף במסגרת מכרזי מנהל הרכש לכלי רכב בעלי צריכת דלק נמוכה.

סטטוס: יושם

החל משנת 2010, בעת ניקוד מכרזים לרכישת רכבים נכללות בציון הרכב עלויות בגין שימוש הרכב לאורך חייו וביניהן צריכת הדלק. כמו כן, דרגת זיהום האוויר מהווה כיום 10% מהציון הכולל של המכרזים.

4. השמעת תכנים בנושא נהיגה חסכונית בדלק בהדרכות של מנהל הרכב

החלטת הממשלה 1057 קבעה כי הדרכות של מנהל הרכב יכללו תכנים לנהיגה חסכונית בדלק. בתיקון להחלטה, בהחלטה 5090, נקבע תאריך היעד לתחילת ההדרכות ליום 1.4.2013.

סטטוס: יושם

בשנת 2010, טרם התיקון להחלטה, התווספה לכל השתלמות נהיגה מתקדמת, הנערכת לכלל נהגי הממשלה, חצי שעה בנושא נהיגה חסכונית ובטוחה.¹² אישורו המאוחר של תקציב המדינה בשנת 2012 הוביל לעיכוב פעילות ההדרכה שתוכננה לשנה זו ועל כן בין החודשים דצמבר 2012-ספטמבר 2013 התבצעו שתי הדרכות בלבד. משנת 2014 ואילך עורך מנהל הרכב שתי הדרכות הכוללות תכנים "ירוקים". הראשונה, מתקיימת בעת ריענון דיני תעבורה וכוללת ידיעות וחידושים בנוגע לנהיגה חסכונית, אקולוגית ובטיחותית. משנת 2014 התבצעו כ-46 הדרכות מסוג זה על ידי מנהל הרכב. השנייה, מתקיימת בעת הדרכת נהיגה מתקדמת, וכוללת תכנים עיוניים ומעשיים בדגש על השמעה של נושא החיסכון בדלק וצמצום זיהום האוויר באמצעות תכנון נסיעה חכם. משנת 2014 התבצעו כ-35 הדרכות מסוג זה על ידי מנהל הרכב.

5. דיווח צריכת הדלק של כלי הרכב בשימוש משרדי הממשלה

החלטת הממשלה מורה למשרדי הממשלה להעביר אל מנכ"לית המשרד להגנת הסביבה, עד ליום 31 במרץ 2013, דיווח על צריכת הדלק של כלי הרכב בשימוש המשרד בשנת 2012 (למעט כלי רכב ייעודיים וביטחוניים).

סטטוס: יושם חלקית.

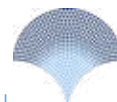
מרבית המשרדים דיווחו על נתוני הצריכה עד ליום ה-31 במרץ 2012.¹³

10 דו"ח הביקורת הראשון להחלטה שהפיק המשרד להגנת הסביבה, עמ' 15.

11 תקני יורו – European emission standards – הם סדרה של תקני זיהום אוויר מתקדמים של האיחוד האירופאי, המכתיבים דרישות תקינה מחמירות לפליטת זיהום מכלי רכב ולאיכות הדלק. תקני היורו מגדירים את כמות המזהמים הנפלטים לאוויר המותרת לכלי רכב חדשים הנמכרים באיחוד האירופאי. ישראל אימצה את תקינה אירופאית זו.

12 דו"ח הביקורת הראשון להחלטה שהפיק המשרד להגנת הסביבה, עמ' 15. בנוסף, בשנת 2011 הביאה הדרכה זו לחיסכון של כ-2% בצריכת הדלק ברכבים ממשלתיים.

13 דו"ח הביקורת השלישי להחלטה שהפיק המשרד להגנת הסביבה, עמ' 80. במהלך שנת 2012 צרכו משרדי הממשלה כ-8,047,451 ליטר דלק (בניזון וסולר) בעלות של כ-34,331,291 ש"ח.

6. מינוי צוות משרדי "ירוק"

ההחלטה מורה על מינוי של צוות "ירוק" בכל משרד ממשלתי, בראשותו של הסמנכ"ל הבכיר למנהל המשרד, אשר ירכז ויוביל את תהליך הייעול במשרד לפי החלטת הממשלה.

סטטוס: יושם.

כלל משרדי הממשלה מינו צוותים ירוקים, למעט המשרד לעניינים אסטרטגיים ומשרד ההסברה והתפוצות אשר הכפיפו עצמם למשרד רה"מ לנושא יישום החלטה זו.

החל משנת 2013 ואילך, הופסק המעקב של המשרד להגנת הסביבה אחר המשרדים השונים ובהתאם לכך לא ניתן לדעת איפה עומדים הצוותים הירוקים בכלל משרדי הממשלה כיום.

7. הגדרת כללים ייעודיים בהוראות תכ"ם להגדרת ועריכת "מכרז ירוק"

בהחלטה 5090 נקבע כי על החשב הכללי להגדיר בהוראות תכ"ם¹⁴ כללים ייעודיים להגדרת ועריכת "מכרז ירוק". "מכרז ירוק" הוא מכרז המתבסס על דפי מוצר ייעודיים הלוקחים בחשבון גם היבטי ייצור מקומי, בעל היבטים סביבתיים משופרים, אשר יוכנו במשרד להגנת הסביבה בשיתוף עם החשב הכללי ובאישורו.

סטטוס: יושם.

באוגוסט 2017 פורסמה הוראת תכ"ם אשר מטרתה להנחות את המשרדים כיצד ניתן לשלב קריטריונים סביבתיים במכרזים.¹⁵ ראוי לציין כי כבר מתחילת תהליך יישום ההחלטה עבדו המשרד להגנת הסביבה יחד עם מנהל הרכש לקידום רכש ירוק במכרזים מרכזיים של מנהל הרכש.

8. פרסום באתר מנהל הרכש הכללי דפי מוצר ייעודיים ואת הכללים שנקבעו לשם עריכת מכרז ירוק

בהחלטה 5090 נקבע כי על החשב הכללי לפרסם באתר מנהל הרכש הממשלתי את דפי המוצר הייעודיים של המכרז הירוק וכן את הכללים שנקבעו לשם עריכת מכרז ירוק.

סטטוס: יושם.

דפי מוצר ייעודיים וכללים לשם עריכת "מכרז ירוק" באתר של המשרד להגנת הסביבה פורסמו.¹⁶ הוחלט שהפרסום יעשה באתר המשרד להגנת הסביבה לאחר דיאלוג בין מנהל הרכש למשרד להגנת הסביבה מאחר ולהם יש את הידע המקצועי האם מוצר או מכרז הוא ירוק.

9. עמידה ביעדים רב שנתיים בהוצאה על רכש ירוק (2013-2020)

החלטה 5090 קבעה כי על כל אחד ממשרדי הממשלה לוודא כי מתוך כלל הוצאותיו השנתיות על רכש משרדי, שיעור ההוצאה השנתי המוצא באמצעות מכרזים ירוקים הוא: (א) בשנת 2013 – 5% (ב) עד לסוף שנת 2016 – 12% (ג) עד לסוף שנת 2020 – 20%; הדרישה כי משרדי הממשלה יעמדו בשיעור ההוצאה על רכש ציבורי ירוק, כמפורט

14 הוראות תכ"ם הן תקנון כספים ומשק שנכתבות על ידי אגף החשב הכללי במשרד האוצר. ההוראות נכתבות מתוקף חוק נכסי המדינה, התשי"א-1951 וכוללות הנחיות אופרטיביות, מקצועיות ועדכניות המחייבות את משרדי הממשלה ואת יחידות הסמך השונות.

15 משרד האוצר, החשב הכללי, הוראת תכ"ם: שילוב דרישות סביבתיות בתהליכי רכש ממשלתיים, מספר הוראה 7.12.0.10. מתאריך 2.8.2017 <https://www.michrazim-law.co.il/wp-content/uploads/2017/09/Green-Procurement-Criteria.pdf>

16 את דפי המוצר ואת הכללים לשם עריכת "מכרז ירוק" ניתן למצוא באתר של המשרד להגנת הסביבה בכתובת: <http://www.sviva.gov.il/subjectsEnv/SustainDevelopment/Gov-Sustainability/Pages/tenders-green-criteria.aspx>

לעיל, מותנית בפרסומם של לפחות חמישה מכרזים ירוקים. כמו כן, נקבע כי החשב הכללי, בשיתוף המשרד להגנת הסביבה, יבחנו יעדים אלו מעת לעת ויעדכנו אותם במידת הצורך.

סטטוס: לא יושם

משנת 2013 ואילך, הפסיק המשרד להגנת הסביבה לעמוד על דרישתו לקבלת הדיווחים השנתיים (והמעקב מבוצע אחר אלו הנשלחים ביוזמת המשרדים בלבד). בהמשך לכך, לא בוצע מעקב מקיף ומלא אחר היעדים השנתיים לשנים 2013-2020 ועל כן לא ניתן לקבוע האם כלל המשרדים עמדו ביעדים השנתיים בהוצאה על רכש ירוק.

10. ריכוז תהליך היישום של החלטה בידי המשרד להגנת הסביבה

החלטת הממשלה קובעת כי על המשרד להגנת הסביבה ללוות את ביצוע ההחלטה במשרדי הממשלה השונים, ובתוך כך לספק הדרכות וסיוע מקצועי למשרדים בקידום נושא "ירוק" המשרד, וכן לספק ליווי מקצועי בשלב הכנת הדו"חות.

סטטוס: יושם חלקית.

בין השנים 2010 ל-2012 ריכז המשרד להגנת הסביבה את יישום ההחלטה במשרדי הממשלה. המשרד ליווה מקצועית את המשרדים, עקב אחר התקדמותם בשיפור מדדיהם הסביבתיים וערך פגישות עם ראשי הצוותים הירוקים של המשרדים השונים. משנת 2013 המשרד אינו מרכז בצורה אקטיבית את יישום ההחלטה. המשרד עובד על החלטת ממשלה חדשה וירכו אותה כאשר היא תתקבל ומוסיף להוות גורם מלווה ומנחה מקצועי עבור משרדי הממשלה בנושאי ההחלטה. במקביל, ממשיך המשרד ומהווה גורם מלווה ומנחה מקצועי עבור משרדי הממשלה בתחומים העקרוניים בהם עוסקת ההחלטה.

11. הפעלת חברות ייעוץ למתן ליווי מקצועי קרוב למשרדי הממשלה

החלטת הממשלה 1057 מורה על יצירת מאגר של שלוש חברות ייעוץ שילוו מקצועית באופן פרטני את משרדי הממשלה השונים בתהליך "ירוק" המשרד.

סטטוס: יושם

בשנת 2010 שכר המשרד להגנת הסביבה שלוש חברות ייעוץ – חברת אורבניקס, חברת BDO וחברת יעד ירוק, לצורך ביצוע ההחלטה ויישומה. חברות אלו ליוו את משרדי הממשלה השונים בשלבי עבודתם ליישום ההחלטה.¹⁷

12. דו"ח ביקורת שנתי מטעם מבקר הפנים בכל משרד על יישום ההחלטה במשרדו

החלטה 1057 קבעה כי על מבקר הפנים בכל משרד ממשרדי הממשלה לערוך ביקורים בנוגע ליישום החלטת ממשלה זו במשרדו. על מבקרי הפנים של המשרדים היה להעביר את דו"חות הביקורת אל מנכ"ל המשרדים, ומנכ"ל כל משרד התבקש להעביר את הדו"ח למנכ"ל המשרד להגנת הסביבה עד לסוף חודש מרץ בכל שנה אחרת.

סטטוס: יושם חלקית.

בין השנים 2010 ל-2012, אשר בהן עקב המשרד להגנת הסביבה אחר יישום ההחלטה, עלה בהתמדה מספר המשרדים אשר שיתפו פעולה וביקרו עצמם אל מול יישום ההחלטה.¹⁸ משנת 2013 ואילך, הופסק המעקב של המשרד להגנת הסביבה אחר המשרדים השונים ובהתאם לזאת, לא פורסמו דוחות ביקורת על יישום ההחלטה.

17 דו"ח ראשון לביקורת ההחלטה שהפיק המשרד להגנת הסביבה, עמ' 13.

18 בשנת 2010 הועברו מרבית הדוחות של המשרדים השונים אל המשרד להגנת הסביבה, מלבד 5 משרדים שלא הגישו דיווח (משרד הביטחון, משרד החקלאות, משרד התיירות, המשרד לפיתוח הנגב והגליל והמשרד לשיתוף פעולה אזורי); בשנת 2011 רק 2 משרדים לא הגישו דיווח (המשרד לאזרחים ותיקים ומשרד החקלאות); בשנת 2012 רק משרד אחד לא הגיש דיווח (משרד הרווחה והשירותים החברתיים).

13. העברת דיווח שנתי לממשלה על יישום ההחלטה

החלטה 1057 קובעת כי על השר להגנת הסביבה להגיש לממשלה דו"ח שנתי המפרט את אופן יישום החלטה זו ואת עמידת משרדי הממשלה ביעדים הקבועים בהחלטה זו. על הדו"ח להיות מוגש לממשלה עד לסוף חודש יוני מדי שנה וכן להתפרסם לעיון הציבור.

סטטוס: יושם חלקית.

המשרד להגנת הסביבה פרסם דו"חות מפורטים העוקבים אחר יישום ההחלטה במשרדי הממשלה בין השנים 2010-2012, ואלו זמינים לעיון הציבור באתר האינטרנט של משרד הסביבה.¹⁹ כאמור, משנת 2013 הפסיק המשרד להגנת הסביבה לעקוב בצורה אקטיבית אחר יישום ההחלטה ולכן לא פורסמו עוד דוחות ביקורת מטעם המשרד על יישום ההחלטה.

14. פנייה אל יו"ר הכנסת ומבקר המדינה על-מנת לאמץ אמצעים "ליירוק" ארגונים

ההחלטה מנחה את השר להגנת הסביבה לפנות אל יו"ר הכנסת ואל מבקר המדינה על-מנת לאמץ אמצעים "ליירוק" ארגונים.

סטטוס: יושם.

במהלך חודש ינואר 2010 פנו השר להגנת הסביבה ומנכ"ל המשרד אל יושב ראש כנסת ישראל דאז ח"כ ראובן ריבלין, שרי ממשלת ישראל, הרמטכ"ל, נציב שירות בתי הסוהר, מפכ"ל משטרת ישראל, מנכ"לית בית הנשיא, מבקר המדינה, מנכ"לית המוסד לביטוח לאומי ואל מנהל הנהלת בתי המשפט, על-מנת לבקש מהם לאמץ את עקרונות ממשלה ירוקה בגופים שעליהם הם אמונים. בתחילת שנת 2014 השיקה הכנסת את פרויקט "כנסת ירוקה" שמטרתו לקדם את הכנסת לעידן של קיימות סביבתית.

19 את שלושת הדו"חות ניתן למצוא באתר של המשרד להגנת הסביבה בכתובת: <http://www.sviva.gov.il/InfoServices/ReservoirInfo/ResearchAndPublications/Pages/default.aspx>

תובנות ומסקנות

1. יישום ההחלטה בשנתיים הראשונות

ראוי לציין כי בשנים 2010-2012 עבד המשרד להגנת הסביבה בצורה מקצועית ויסודית ליישום ההחלטה. כיוון שעיקר ההחלטה עמד על שיפור יעדי ביצוע בתוך משרדי הממשלה השונים, נראה כי בשנים שנעשה מעקב אחר היעדים נעשה שיפור חיובי ברוב משרדי הממשלה. כמו כן, המשרד להגנת הסביבה היה אמון על איסוף וניהול המידע מהמשרדים השונים והוציא במהלך שלוש השנים הראשונות להחלטה דוחות מפורטים אודות יישומה.

2. הפסקת יישום ההחלטה ללא גיבוש מדיניות חלופית

על אף האמור, בשנת 2013 נפסק המעקב אחר יישום ההחלטה ע"י המשרד להגנת הסביבה וזאת, לדברי המשרד, כיוון שניכרה התקדמות והתייעלות סביבתית במרבית המשרדים בתחומים שנבדקו והוחלט לתת דגש על תחומי רוחב משמעותיים מבחינת השפעתם הסביבתית (רכב, רכש ודירה) אותם ממשיך המשרד ומלווה באופן רציף. המשרד להגנת הסביבה פועל לגיבוש החלטת ממשלה חדשה, שמתמקדת בשלושת התחומים הללו.

עם זאת, נכון להיום ובמשך חמש השנים שחלפו מאז הפסקת יישום ההחלטה, טרם התקבלה החלטת ממשלה חדשה וטרם נקבעו מתווה ויעדים חדשים.

3. חיסכון למשק

לפי הדוחות שפרסם המשרד להגנת הסביבה, בשנת 2011 נחסכו למשק הישראלי לפחות כ-12.3 מיליון ש"ח²⁰ כתוצאה מיישום החלטת הממשלה. בשנת 2012 יישום ההחלטה גרם לחיסכון של כ-2.7 מיליון ש"ח.²¹ נתונים אלו אינם כוללים את החיסכון בדלק או את התועלות הסביבתיות הנוספות שיישום החלטה זו תרם להן.

בהמשך לכך ניתן להניח כי היעדר יישום ההחלטה מאז שנת 2013 הינו בעל השלכות כלכליות משמעותיות, בנוסף להשלכות הסביבתיות שפורטו בדו"ח זה. מובן, כי נדרש להביא בחשבון גם את ההשלכות הקיימות לתהליכים סביבתיים המתקיימים במשרדים ואשר אינם פועל יוצא של החלטה זו, אך בשל היעדר החלטה חדשה המגדירה מתווה פעילות ברור ויעדים, קיים קושי לעמוד על היקפן.

20 דו"ח הביקורת השני להחלטה שהפיק המשרד להגנת הסביבה, עמ' 9.
21 דו"ח הביקורת השלישי להחלטה שהפיק המשרד להגנת הסביבה, עמ' 8.

